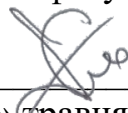

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Кафедра «Автоматизація виробничих процесів»

Затверджую:

Декан факультету машинобудування

Кассов В.Д.
«27» травня 2024р.

Гарант освітньої програми:

к.т.н., доцент

Разживін О.В.
«08» травня 2024р.

Розглянуто і схвалено
на засіданні кафедри автоматизації
виробничих процесів
Протокол №_13 від 06.05.2024р.
Зав. кафедри

Марков О.С.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Героїчні особистості в Україні»
(назва дисципліни)

Галузь знань 17 – «Електроніка, автоматизація та електронні комунікації»

Спеціальність 174 – «Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка»

Освітній рівень перший (бакалаврський)

ОПП «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»

Факультет «Машинобудування»
(назва інституту, факультету, відділення)

Розробник: Н.Л. Стешенко, канд істор. наук.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Показники		Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
денна	заочна		денна	заочна
Кількість кредитів		17 «Електроніка, автоматизація та електронні комунікації» 174 «Автоматизація, комп'ютерно-інтегровані технології та робототехніка»	Дисципліна за вибором	
Загальна кількість годин				
90	-			
Змістових модулів – 2		ОПП 174 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»	Рік підготовки	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _			2	-
			Семестр	
			4	-
			Лекції	
Тижневих годин для <u>денної</u> форми навчання: аудиторних - 2 / самостійної роботи студента - 4		Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>перший</u> (бакалаврський)	18	-
			Практичні/Лабораторні	
			18	-
			Самостійна робота	
			54	-
			Вид контролю	
		залік	-	

Примітка. Співвідношення кількості година аудиторних занять до самостійної індивідуальної роботи становить для денної форми навчання – 36/54.

І ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. **Актуальність** вивчення дисципліни у зв'язку із завданнями професійної діяльності та навчання. Гуманітарна підготовка майбутніх політологів починається з вивчення історії України. Процес викладання історії України у виші передбачає подолання історичної неграмотності, формування нестандартного погляду на історичне минуле, зокрема, на роль особистості в історії. В умовах національно-державного будівництва значно зростає інтерес молоді до історії свого народу, до видатних особистостей в історії України. **Предметом** вивчення дисципліни є життєпис та діяльність видатних особистостей України кінця ІХ – початку ХХІ століть.

Особливістю курсу є те, що в ньому основний наголос робиться на особу в історії, її роль та вплив на історичний процес, адже історія – це перш за все людські стосунки й без людей така наука втратила б будь-який сенс. Запропонований курс дає змогу здобувачам вищої освіти, досліджуючи життя та діяльність видатних людей, глибше розуміти перебіг історичного процесу.

1.2. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Героїчні особистості в Україні» є формування компетентностей в галузі знань вітчизняної історії, зокрема, вивчення закономірностей виникнення і розвитку української нації та державності, дії об'єктивних законів розвитку суспільства, ролі суб'єктивних факторів у процесі їх реалізації, формування загальних основ та системи суспільно-політичних знань, сучасного політичного мислення, почуття патріотизму, національної гідності, формування всебічно розвиненої особистості шляхом поглибленого вивчення історії Української держави через діяльність визначних особистостей історичного процесу.

1.3. **Завдання** дисципліни:

- оволодіння здобувачами знань про сутність соціально-політичних та культурних процесів, що відбувалися в минулому й відбуваються в сучасній Україні через діяльність видатних особистостей;
- виховання повноправного громадянина України, який здатен вільно орієнтуватися в суспільному житті, усвідомлювати свою роль та відповідальність перед суспільством і державою;
- вироблення навичок добирати та орієнтуватися в історичній інформації; аналізувати й оцінювати роль і місце видатних особистостей в політичному та культурному розвитку України, застосовувати набуті знання для оцінки сучасних діячів.

1.4. **Передумови** для вивчення дисципліни. Курс пов'язаний із такими навчальними предметами, як: «Історія України та української культури», «Історія політичної думки України».

1.5. **Мова** викладання: українська.

II ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «Героїчні особистості в Україні» увага приділяється оволодінню здобувачами такими **загальними компетентностями:**

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

У результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен продемонструвати достатній рівень сформованості **програмного результату навчання 14:** Вміти використовувати у виробничій і соціальній діяльності фундаментальні поняття і категорії державотворення для обґрунтування власних світоглядних позицій та політичних переконань з урахуванням процесів соціально-політичної історії України, правових засад та етичних норм

Здобувачі вищої освіти, вивчаючи навчальну дисципліну, опановують систему знань і навичок, що дозволяють сформувати такі спеціальні результати:

у когнітивній (пізнавальній) сфері здобувач здатний знати і розуміти:

- основні тенденції історичного розвитку в конкретні історичні періоди; знати видатних діячів епохи, їх вплив на культурно-політичний розвиток;
- розглядати діяльність політичних партій та діячів, взаємозв'язок ідеології та політики, досліджувати життя та діяльність видатних людей у контексті їхньої історичної доби;
- аргументувати актуальність теми; критично оцінювати ступінь розробленості дослідницької проблеми та новизну отриманих результатів; узагальнювати результати дослідницької роботи та рекомендувати шляхи їх використання;

– робити висновки про результати діяльності осіб, спільнот та структур у конкретні історичні епохи, інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (архівні документи, усні свідчення, музейні експонати, періодика);

в афективній (емоційній) сфері здобувач здатний:

- дискутувати щодо ролі особистості в історії для орієнтації в суспільно-політичному житті в сучасних умовах;
- співпрацювати з іншими здобувачами та викладачем в процесі обговорення проблемних питань на лекційних та семінарських заняттях, при виконанні і захисті індивідуальних завдань;
- ініціювати і брати участь у дискусії з питань навчальної дисципліни, розділяти цінності колективної та наукової етики, доводити історичну своєрідність, культурне та етнонаціональне розмаїття України;

у психомоторній (діяльнісній) сфері здобувач здатний:

- самостійно користуватися різноманітними джерелами, спеціальною історичною літературою та довідниковими виданнями з історії України, використовувати набутий досвід щодо ролі особистості в історії для орієнтації в суспільно-політичному житті, оцінки суспільних явищ і подій.

III ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

Видатні особистості в історії України IX–XVIII ст.

Тема 1. Історичні постаті в Україні княжої доби та їх роль у світовій історії

Мета і завдання дисципліни. Основний зміст дисципліни. Ольга (бл. 890–969) – велика княгиня київська (945–957). Ярослав Мудрий (980–1054) – великий князь київський (з 1019), державний і культурний діяч. Володимир Мономах (1053–1125) – великий князь київський (1113–1125). Данило Галицький (1201–1264) – князь Галицько-Волинського князівства, дипломат і полководець.

Тема 2. Видатні постаті України XVI – першої половини XVII ст.

Дмитро Вишневецький (?–1563) – князь, засновник Запорозької Січі. Костянтин Острозький (1526 або 1528–1608) – просвітитель, меценат, воєвода київський. Петро Сагайдачний (бл. 1570–1622) – гетьман українського реєстрового козацтва. Петро Могила (1574 або 1596–1647) – церковний і освітній діяч, письменник, митрополит Київський і Галицький, засновник Києво-Могилянської академії.

Тема 3. Знамениті особистості доби Руїни і Гетьманщини (XVII–XVIII ст.)

Петро Дорошенко (1627–1698) – полководець і політичний діяч, гетьман України. Пилип Орлик (1672–1742) – гетьман Правобережної України (1710–1714), гетьман України в еміграції (1714–1742), творець першої Конституції України. Феофан Прокопович (1681–1736) – просвітитель, публіцист, суспільно-політичний діяч. Петро Калнишевський (1691–1803) – військовий і політичний діяч, дипломат, останній кошовий отаман Запорозької Січі.

Змістовий модуль 2

Відомі діячі в історії України XIX – початку XXI ст.

Тема 4. Світові науковці XIX–XX ст.

Світові науковці XIX–XX ст. Михайло Максимович (1804–1873) – учений-природознавець, історик, літературознавець, лінгвіст. Володимир Вернадський (1863–1945) – учений, громадсько-політичний діяч, перший президент Української академії наук. Євген Патон (1870–1953) – учений у галузі мостобудування і зварювання. Микола Амосов (1913–2002) – академік, учений, хірург-практик.

Тема 5. Визначні діячі мистецтва та культури XIX–XX ст. Видатні спортсмени

Тарас Шевченко (1814–1861) – поет, художник, мислитель. Іван Айвазовський (1817–1900) – художник-мариніст і баталіст. Михайло Булгаков (1891–1940) – письменник. Леонід Биков (1928–1979) – Народний артист України, кінорежисер, сценарист. Шахіст С. Пономарьов. Боксери брати Клички. Футболіст А. Шевченко.

Тема 6. Політичні діячі доби національно-визвольних змагань і революції 1917–1921 рр.

Відображення ідей української революції в суспільно-політичній діяльності М. Грушевського (1866-1934). Еволюція державно-політичних поглядів В. Винниченка (1880–1951). Державотворчі та військово-політичні погляди С. Петлюри (1879–1926).

Тема 7. Відомі політичні діячі XX–XXI ст.

С. Бандера (1909-1959) політичний діяч, один із лідерів націоналістичного руху. Л. Лук'яненко (1928-2018), політичний діяч, дисидент, один із лідерів правозахисного руху.

IV СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1 Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма)				
		Усього	в т.ч.			
			Лек	Сем	Лаб	РС
Змістовий модуль 1						
Видатні особистості в історії України IX–XVIII ст.						
1	Історичні постаті в Україні княжої доби та їх роль у світовій історії	10	2	2	-	6
2	Видатні постаті України XVI – першої половини XVII ст.	12	2	2	-	8
3	Знамениті особистості доби Руїни і Гетьманщини (XVII–XVIII ст.)	12	2	2		8
Змістовий модуль 2						
Відомі діячі в історії України XIX – початку XXI ст.						
4	Світові науковці XIX–XX ст.	12	2	2	-	8
5	Визначні діячі мистецтва та культури XIX–XX ст. Видатні спортсмени	12	2	2		8
6	Політичні діячі доби національно-визвольних змагань і революції 1917–1921 рр.	16	4	4		8
7	Відомі політичні діячі XX–XXI ст.	16	4	4	-	8
Усього годин		90	18	18	-	54

4.2 Тематика семінарських занять

з/п	Тема заняття
1	Історичні постаті в Україні княжої доби та їх роль у світовій історії
2	Видатні постаті України XVI – першої половини XVII ст.
3	Знамениті особистості доби Руїни і Гетьманщини (XVII–XVIII ст.)
4	Світові науковці XIX–XX ст.
5	Визначні діячі мистецтва та культури XIX–XX ст. Видатні спортсмени
6	Політичні діячі доби національно-визвольних змагань і революції 1917–21 рр.
7	Відомі політичні діячі XX–XXI ст.

4.3 Перелік індивідуальних завдань

Протягом періоду навчання здобувачі паралельно з аудиторними лекційними і практичними заняттями виконують індивідуальні завдання у вигляді доповіді та презентації, тез доповідей до наукової конференції / семінару та/або наукової статті за обраною тематикою.

Тематика індивідуальних завдань:

1. Кошовий отаман І. Сірко.
2. Полковник І. Богун.
3. Полковник М. Кривоніс.
4. Гетьман П. Полуботок.
5. Б. Хмельницький і проблеми державності України.
6. Міжнародна дипломатія Б. Хмельницького .
7. Політична діяльність гетьмана І. Мазепи.
8. Конституція Пилипа Орлика.
9. Суспільно-політична діяльність Т. Г. Шевченка.
10. Суспільно-політичні погляди М. Драгоманова.
11. Суспільно-політична діяльність І. Франка.
12. Політична діяльність В. Винниченка.
13. Політико-правові погляди М. Грушевського.
14. Політична діяльність С. Петлюри в роки громадянської війни.
15. Селянський повстанський рух на Україні під керівництвом Н. Махна.
16. Актор і режисер Л. Биков.
17. Конструктор М. Ягель.
18. Авіаконструктор О. Антонов.
19. Кінорежисер А. Довженко.
20. Рух українських правозахисників у 1960 – 1970-ті рр. ХХ ст.
21. Українська еміграція і сучасна зарубіжна діаспора.

4.4 Самостійна робота

Під час самостійної роботи здобувачі опрацьовують матеріал аудиторних занять курсу, і питання винесенні на самостійне вивчення. Розподіл часу самостійної роботи виконується згідно плану навчального процесу та робочого плану дисципліни.

Різновидами самостійної роботи є:

- самостійне опрацювання за відповідними темами окремих питань з навчальної дисципліни;
- робота з рекомендованою основною і додатковою літературою;
- підготовка доповідей, підготовка до обговорень за відповідними темами на семінарських заняттях;
- підготовка творчих робіт (есе, реферати, презентації, виступ на конференції та ін.);
- систематизація теоретичних та практичних знань перед модульною контрольною роботою та заліком.

Контроль виконання самостійної роботи відбувається при обговореннях на семінарах, при написанні модульної контрольної роботи.

Питання для самоконтролю

1. Які критерії визначення видатної особистості? Кого можна назвати великим, героєм і кого вважати видатним українцем?
2. Що приваблює в такій особистості як П. Дорошенко?
3. Який внесок в історичний розвиток України гетьмана П. Сагайдачного?
4. Назвати особистостей, які є героями України (описати їхні подвиги).
5. Назвати вирішальні якості особистості й риси характеру видатних людей.
6. Довести вагомість подвигів сучасних героїв України (на конкретних прикладах).
7. Назвати найбільш видатних вчених України в певних галузях науки (не менш п'яти імен).
8. У чому полягає планетарне значення теорії академіка В. Вернадського?
9. Назвати основні досягнення вченого й конструктора Є. Патона.
10. Почуття патріотизму і проблема національної самоідентифікації історичної особи? Обґрунтуйте.
11. У чому полягає подвиг М. Амосова?
12. Який внесок у зростання міжнародного авторитету України роблять видатні спортсмени?
13. Назвати найбільш видатних діячів культури, чия творчість пов'язана з Україною (назвати відомі вам здобутки цих діячів).
14. Чому Т. Шевченка називають фундатором української літературної мови?
15. Назвати тематику творчості художника Т. Г. Шевченка.
16. Назвати основні етапи творчості И. Айвазовського.
17. У чому полягає неминущий інтерес до творчості М. Булгакова?
18. Чим заслужив всенародну любов актор і режисер Л. Биков?
19. Політичні діячі доби національно-визвольних змагань і революції 1917–1921 рр.
20. Відомі політичні діячі ХХ–ХХІ ст.

МЕТОДИ ТА ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ

Студентоцентроване навчання – розширення автономії здобувача, здатності до критичного мислення на основі результативного підходу, що передбачає нові підходи до навчання з метою розвитку особистості здобувача з урахуванням його ціннісних орієнтацій.

Репродуктивний метод – навчання здобувачів організовується за допомогою практичних вправ та робіт, різних форм самоконтролю, що сприяє формуванню знань, навичок і вмінь у здобувачів, основних розумових операцій (аналіз, синтез, узагальнення тощо).

Комбінація лекційних та практичних занять та консультацій (зокрема особистих консультацій з викладачем та використанням системи Moodle) із розв'язанням ситуаційних завдань, які розвивають аналітичні здібності та навички роботи в колективі.

Пояснювально-ілюстративний метод – здобувачі одержують знання на лекціях, з навчальної або методичної літератури шляхом конспектування, тезування, анотування, рецензування, під час консультацій з підготовки рефератів та/або доповідей.

Евристичний метод – під керівництвом викладача або на основі евристичних вказівок здобувачі активно намагаються знайти рішення висунутих у навчанні, або сформульованих самостійно, пізнавальних завдань, що дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на практичних заняттях та контрольних точках.

Методи стимулювання й мотивації навчальної роботи – здобувачі приймають участь у моделюванні рольових ситуацій, створенні ситуацій успіху в навчальній роботі, пред'явленні вимог і методів заохочення.

Метод проблемного викладу та проблемно-орієнтованого навчання, зокрема з проведенням презентацій – розуміння здобувачами поставленої проблеми та формулювання пізнавальних завдань на основі різних джерел та засобів, уміння проаналізувати поставлене завдання, порівняти різні точки зору та підходи, розуміння логіки та думок викладача, усвідомлення та запам'ятовування.

Метод самостійної роботи здобувачів та самостійного навчання – розв'язання практичних завдань та опрацювання теоретичного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення. Самостійна робота з вивченням оприлюднених навчальних матеріалів, зокрема в системі роботи освітньої платформи дистанційного навчання Moodle DDMA.

Методи організації й здійснення навчальної та наукової діяльності:

- словесні методи – у вигляді бесіди, лекційного матеріалу, методичних вказівок, співбесід;
- наочні методи, відео методи тощо – проведення лекційних та практичних занять за допомогою презентацій, ілюстрацій, демонстраційного матеріалу, тобто отримання знань завдяки наочному спостереженню;
- практичні методи – за допомогою вправ, практичних прикладів, аналізу статистичних даних, тренувань, тренінгів здобувачі одержують знання та уміння, виконуючі ці практичні дії;
- наукова робота здобувача – наукові дослідження та опрацювання наукової інформації.

Активні методи навчання (дискусійні методи) – в будь-яких формах навчання, включаючи лекційні заняття, використовуються елементи дискусії.

V КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль знань здобувачів здійснюється за рейтинговою накопичувальною (100-бальною) системою, яка передбачає складання обов'язкових контрольних точок. З дисциплін, що завершуються заліком, поточна успішність оцінюється, виходячи зі 100 балів. Здобувач, який склав усі контрольні точки і набрав 55 і більше балів з кожного контролю на початок сесії, має право отримати підсумкову оцінку без складання заліку.

Контрольні заходи включають: поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних і оцінюється сумою набраних балів; модульний контроль, що проводиться у формі підсумкової контрольної роботи за відповідний змістовий модуль та колоквиуму і має на меті оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля; підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Оцінювання знань здобувача під час занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою; уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; уміння здійснювати узагальнення інформації, обґрунтовувати свою власну точку зору та робити висновки; грамотність подачі матеріалу та оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи здобувачів є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей здобувачів ВО з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового заліку, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Переведення набраних здобувачем балів за 100-бальною шкалою в оцінку за національною (5-бальною) шкалою та шкалою ECTS здійснюється в відповідності до таблиці:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81 – 89	B	добре	
75 – 80	C		
65 – 74	D	задовільно	
55–64	E		
30–54	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0 – 29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VI СЕМЕСТРОВИЙ ГРАФІК

Склад і графік складання контрольних точок дисципліни, форми і терміни контролю для денної форми навчання

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка		Тиждень
		min	max	
1	Аудиторна робота здобувача оцінюється на основі його відповідей на заняттях, активності у роботі протягом семестру. Поточний контроль – усне опитування в ході лекцій та на практичних заняттях, оцінювання правильності вирішення тестових, практичних завдань на практичних заняттях та при виконанні самостійної роботи. Здобувач здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації.	0	15	1-14
2	Індивідуальне завдання Підготовка презентації за обраною темою і виступ з доповіддю на практичних заняттях, тез доповідей, статті, роботи на конкурс, виступ із доповіддю на конференції	10	15	1-14
3	Модульна контрольна робота №1 (Здобувач виконує тестові завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №1)	15	30	7
4	Модульна контрольна робота №2 (Здобувач виконує тестові завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №2)	15	30	14
5	Тестове семінарське завдання №1, №2	5	10	11
Оцінка поточної успішності за 100-бальною шкалою (коефіцієнт вагомості=0,5)		5	100	1-14
Підсумковий контроль (коефіцієнт вагомості=0,5) (Письмовий залік у разі підвищення рейтингового балу)		55	100	14
Загальний рейтинг = 0,5*оцінка поточної успішності +0,5*оцінка підсумкового контролю				

ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

№	Назва контрольного заходу	Характеристика змісту засобів оцінювання
	Контроль поточної роботи на семінарських заняттях	- фронтальне опитування за понятійним матеріалом та за питаннями до семінарського заняття; - оцінювання активності участі у дискусіях
	Індивідуальні завдання	- письмовий звіт або реферат про виконання індивідуального завдання; - оцінювання самостійності та якості виконання завдання в ході звіту-захисту та співбесіди
	Контрольні роботи	питання до контрольної роботи
	Підсумковий контроль	питання до заліку

VII РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

7.1 Основна література

1. Астапенко Н. В., Барашкова О. К., Дідух Л. Н., Збанацький А. Г. Сто великих українців. К. : Арій, 2007. 480 с.
2. Богданович К., Бондарева Х., Бухтоярова Ю., Гладка К., Давидова Г., Думан В. Небесна сотня / упор. О. Трибушна, І. Соломко. Х. : Фоліо, 2018. 206 с.
3. Видатні постаті в історії України IX–XIX ст.: короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети: довід. видання / В. І. Гусєв та ін. К.: Вища шк., 2002. 359 с.
4. Видатні постаті України : біографічний довідник / голов. ред. Г. В. Щокін. К. : МАУП, 2004. 872 с.
5. Гусєв В. І., Дрожжин В. П., Калінцев Ю. О. Видатні постаті в історії України IX-XIX ст. : Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети : довід. видання. К. : Вища шк., 2002. 359 с.
6. Державні, політичні та громадські діячі України : політичні портрети : навч. посіб. Кн. 1 / за ред. М. І. Панова. К : Ін Юре, 2002. 474 с.
7. Історія політичної думки : навч. енцикл. слов.-довід. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; В. М. Денисенко, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін. Львів : Новий Світ-2000, 2014. 765 с.
8. Костомаров М. І. Історичні постаті / пер. з рос. І. С. Голуб. Д. : Січ, 2008. 735 с.
9. Скляренко В. М., Марченко Т. М., Очкурова О. Ю., Рудічева І. А. 100 знаменитих людей України / пер. з рос. Харків: Фоліо, 2005. 511 с.
10. Слюсаренко А. Г., Гусєв В. І., Литвин В. М. Новітня історія України (1900-2000) : підручник. 2-ге вид., переробл. і доп. К. : Вища шк., 2002. 719 с.
11. Терейковська С. Небесна сотня. Життєписи. Кн. 1. К. : Національний музей Революції Гідності, 2018. 432 с.

7.2 Допоміжна література

12. Історія України : довідник / упоряд.: С. Крупчан [та ін.]. 5-те вид., перероб. і доп. К.: Казка, 2010. 736 с.
13. Історія України: навчально-методичний посібник для семінарських занять / за ред. В. М. Литвина. К.: Знання, 2006. 607 с.
14. Історія України та її державності: курс лекцій: навч. посіб. для студ. і викладачів вищих навч. закл. / Л. Є. Дещинський [та ін.]; наук. ред. Л. Є. Дещинський. Вид. 5-те, перероб. і допов. Л.: Національний ун-т «Львівська політехніка», 2009. 474 с.

7.3 Web-ресурси

<http://www.beyond.ua/rozdil/lyudi-v-istoriji/>

<http://www.cossackdom.com>

http://www.geocities.com/ua_ukraine/ukrainerus.html

<http://www.history.org.ua/index.php?urlcrnt=JournALL/select.php&seriaName>

http://www.sites.kpi.kharkov.ua/history/navch/Ist_post.htm

<http://www.who-is-who.ua/main/bookmaket/ukrinvest2008/6/5.html>